

УКРАЇНЬСЬКА МОВА

5 _____ клас

Дата проведення _____

Учитель Волох А.С.

Вступ. Повторення вивченого в початкових класах. Урок №1

Тема. Вступ. Значення мови в житті суспільства. Українська мова – державна мова України.

Мета:

навчальна: ознайомити учнів зі значенням мови в житті кожної людини й суспільства та з функціями української мови як державної;

розвивальна: розвивати мовленнєві здібності;

виховна: виховувати почуття гордості за рідну мову та поважне ставлення до інших мов.

Міжпредметні зв'язки: суспільствознавство, мова, література.

Тип уроку: повторення з елементами засвоєння нового матеріалу.

ХІД УРОКУ

I. Організація класу

(вступне слово про завдання вивчення української мови в 5 класі)

II. Повідомлення теми, мети і завдань уроку

Бесіда з учнями:

- Що Вам найбільше запам'яталося з уроків української мови за 4 клас?
- Що б ви хотіли дізнатися на уроках мови в 5-му класі?

III. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАТЬ, УМІНЬ І НАВИЧОК

1. Бліц-опитування:

1. Скільки слів в українському алфавіті? (33)
2. Яка літера йде після *p*? (*c*)
3. На яке запитання відповідає знахідний відмінок? (*Кого? Що?*)
4. Поставте слово «літній» в орудному відмінку («літнім»)
5. Яка частина мови відповідає на запитання *який? чий?*
6. До якої частини мови належать слова, які означають кількість предметів або їх порядок під час лічби? (*числівники*)
7. Він, вона, воно, вони. Яка це частина мови? (*Займенник*)
8. Як буде звучати слово «мною» в називному відмінку? (*я*)
9. Яка частина мови відповідає на запитання «Що робити?» «Що зробити?» (*дієслово*)
10. Як називається початкова форма дієслова? (*неозначена*)
11. Яка частина мови є незмінною? (*прислівник*)
12. Яка частина мови відповідає на запитання *як? Де? Коли? Куди? Звідки? З якого часу?*
13. Як називаються члени речення, що відносяться до одного і того ж слова і відповідають на одне і те ж запитання? (*однорідні*)
14. До якої частини мови відносяться слова *і, й, та, а, але, зате, проте, однак?* (*сполучники*)
15. Слова якої частини мови мають теперішній, минулий, майбутній час? (*дієслово*)

IV. Пояснення нового матеріалу.

Вступне слово вчителя

Дорогі друзі! Чи любите ви казку Р. Кіплінга «Мауглі»? Про що вона?

Очевидно вам відомі випадки з життя, коли діти зростали серед диких тварин. Повернені в суспільство, вони так і не змогли стати особистостями. Вони не оволоділи мовою й притаманним людині мисленням... Проте не можна стверджувати, що тварини позбавлені здатності мислити. Численні спостереження й експерименти доводять, що й

іншим високоорганізованим видам властиве вміння приймати рішення в якихось непростих ситуаціях.

Наприклад, для молодого шимпанзе влаштували своєрідний тест на кмітливість. Далеко від клітки поклали ласощі, а дістати їх можна було лише довгою палицею. Натомість шимпанзе мав дві короткі. Пововтузившись досить довго, він їх таки з'єднав. Та от біда: доки шимпанзе «воював» із палицями, забув для чого все це робилося.

Отже, цілеспрямована, спланована й відповідно організована діяльність – це набагато вищий ступінь розвитку інтелекту. А він неможливий без мови.. Здатність мислити й володіти мовою в людини не вроджена. І якщо не розвивати у малюка цих вмінь, станеться непоправне. Втім, краще послухати ще одну реальну історію.

Колись давно, у XVI столітті, хан Акбар наказав поселити в далекому замку двадцять немовлят. Доглядали їх німі годувальниці. Через дванадцять років хан викликав дітей...

Поміркуйте, чи вміли вони говорити? Чому? Про що свідчить цей факт?

1. Завдання 1. Запишіть епіграф до уроку. Укажіть частини мови.

Бесіда-міркування.

- Чому мова є справжнім дарунком?
- Чи зможемо ми обійтися без мови?
- Як люди навчилися говорити?
- (Якщо ви не знаєте легенди, вигадайте її самі)

Первісні люди, розповідав давньоримський архітектор Вітрувій, жили, як і тварини, у лісах, печерах та гаях.

Якось у місці, де густо росли дерева, розгойдувані бурями й вітрами, гілки, що терлись одна об одну, спалахнули вогнем. Люди, які були поблизу, розбіглися, перелякані сильним полум'ям. Потім, коли все стихло, вони підійшли ближче і, помітивши, що тепло від вогню дуже приємне, почали підкидати у вогонь дрова.

Так вони підтримували вогонь і заохочували до цього інших людей, показуючи знаками, яку користь можна з цього мати. У тому зборищі людей кожен по-своєму видавав звуки. Та завдяки щоденному вправлянню люди створили слова і, позначаючи ними предмети, почали говорити.

– *Як пов'язані процеси перетворення людиноподібних істот на людей і виникнення мови?*

- *Чому на світі багато мов? Чи не краще було б послуговуватися одною?*
- *Що ви знаєте про мову есперанто?*

Есперанто (*esperanto* — «той, що сподівається») – штучна мова, створена польським лікарем і поліглотом Людовиком Лазарем Заменгофом у 1887 році на основі найпоширеніших європейських мов, інтернаціональної лексики. Граматика є простою і суворо нормалізованою. Есперанто це одна з найпопулярніших штучних мов у світі. Есперантисти декларують свою мету - створення прямих та однакових можливостей для кожної людини у міжнародних стосунках

- *Яку легенду про виникнення багатьох мов ви знаєте?*

Біблійна легенда

Як на землі стало багато мов?

І була вся земля – одна мова та слова одні. І сказали люди один одному: «Ану, нароби́мо цегли і добре її випали́мо! І збуду́ймо собі башту, а вершина її хай буде аж до неба.» І зійшов Господь, щоб побачити місто та башту, що людські сини будували її. І промовив Господь: «Один це народ, і мова одна для всіх них, а це ось початок їх праці. Не буде тепер нічого для них неможливого, що вони замишляли чинити. Тож зійді́мо і зміша́ймо так їхні мови, щоб не розуміли вони один одного.» І розпорошив їх звідти

Господь по поверхні всієї землі, і вони перестали будувати те місто. І мало те місто назву Вавилон. Зводили в ньому Вавилонську вежу. А саме будівництво вежі (творення стовпа) назвали вавилонським стовпотворінням.

– *Наскільки важливе взаєморозуміння у суспільстві? Пояснити роль мови для встановлення взаєморозуміння в суспільстві? Які легенди про походження мови*

Послухайте висловлювання. Прокоментуйте його.

Кажуть, краще було б, якби всі люди говорили однією мовою, не треба було б витратити час на те, щоб вивчити чужі мови, а той час краще було б використати на щонебудь корисне задля людей! Чудні то бажання! Це все одно, як сказати: «Як добре було б, якби всі їли однакову їжу, носили однакову одягу...» Наша мова – та ж і є одяг нашого духу. (Панас Мирний)

– *Чому кожна мова цінна для всього людства? Чи згодні ви зі словами Панаса Мирного?*

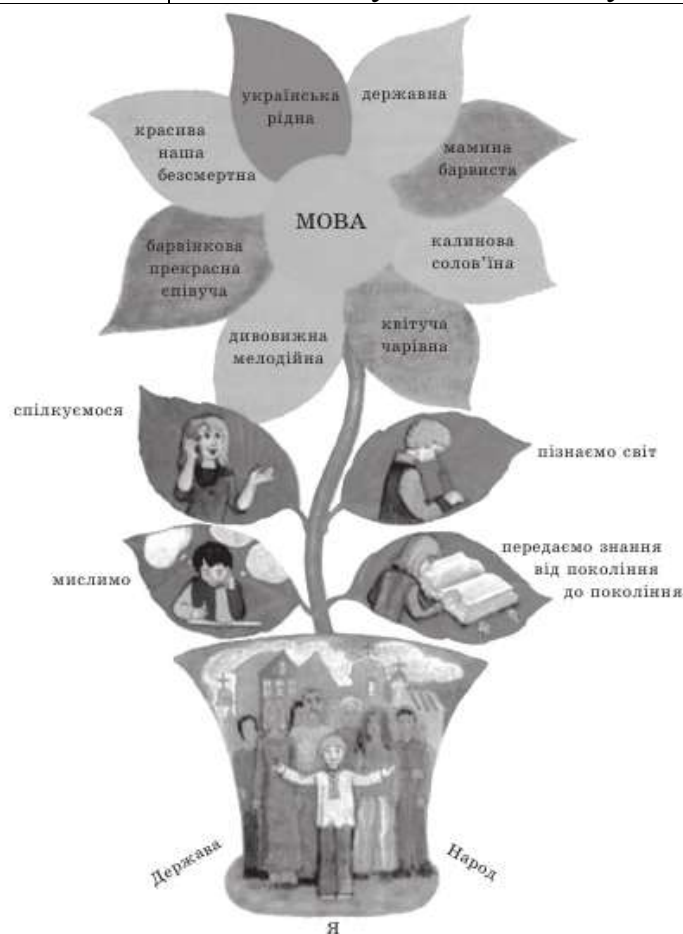
Завдання на перевірку пам'яті. Запишіть якомога більше слів із тексту, який ви щойно прослухали.

Міні-висновок.

Завдання. Прочитайте вислови із вправи. Продовжте думку « Мова потрібна, щоб...

Вправа «Умовне малювання»

Спілкуватися	люди обмінюються думками й почуттями
Формувати думки	думки формуємо й виражаємо лише за допомогою слів
Передавати досвід	люди дізнаються про досягнення попередників
Пізнавати світ	людина пізнає світ, здобуває знання про нього
Об'єднувати людей	люди об'єднуються в одну спільноту

Виконання вправи 5 підручника.

Вивчити статтю 10 Конституції України

Державною мовою в Україні є українська мова. Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України.

Тренувальні вправи.

Творче конструювання

Із поданих слів скласти речення. З'ясувати їхню тематику. Довести, чи є вони зв'язним висловлюванням. Вписати у відповідне віконце без пропусків цифри, що відповідають послідовності слів у складеному реченні.

1)

1	2	3	4	5	6
о рідна мово!	садів	подібна	весняних	ти	до розквітлих

О мово рідна. Ти подібна до розквітлих весняних садів.

2)

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Бо	культури	виявляється	цвіт	у слові	запашний	нашого	народу	талановитого

Бо культури запашний цвіт виявляється у слові нашого талановитого народу.

3)

1	2	3	4	5	6	7	8	9
дзеркала	подібна	до	чарівного	в ньому	Україна	вся	відображається	бо

До дзеркала подібна чарівного, бо в ньому вся Україна відображається.

4)

1	2	3	4	5	6	7	8	9
із	тебе	А ще	порівняти	можна	досвіду	що	народного	коштовності
скарбницею						зберігає		

А ще можна порівняти тебе із скарбницею, що зберігає коштовності народного досвіду.

ДОДАТКОВА ВПРАВА

Робота з прислів'ям. Знайдіть продовження прислів'їв.

Хто мови своєї цурається, ... (той сам себе стидається)

Птицю пізнають по пір'ю, а ... людину по мові.

Рідна мова не полова: її ... за вітром не розвієш.

Більше діла — ... менше слів

Від меча рана загоїться, а ... від лихих слів — ніколи

Слово до слова — ... зложиться мова.

Слово може врятувати людину, ... слово може і вбити

Гостре словечко ... коле сердечко

Шабля раниє тіло, а ... слово — душу

Не кидай слова ... на вітер

Довідка: людину по мові; слово — душу; на вітер; коле сердечко; слово може і вбити; той сам себе стидається; за вітром не розвієш; менше слів; від лихих слів — ніколи; зложиться мова.

Підсумки уроку

- *Яке значення мови в житті нашого суспільства?*

- *Яке значення української мови в житті кожного з нас?*

- *Як ви розумієте роль української мови як державної в Україні?*

- *Які мови вивчаються у вашій школі і яка роль кожної мови в житті людини?*

Домашнє завдання. Виконання вправи № 7.

Напишіть свої 2-3 варіанти і запропонуйте створити правила спілкування Вашим батькам.

1	2	3	4	5	6
О рідна мово!	садів	подібна	весняних	ти	до розквітлих

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Бо	культури	виявляється	цвіт	у слові	запашний	нашого	народу	талановитого

1	2	3	4	5	6	7	8
дзеркала	подібна	до	чарівного	в ньому	Україна	вся	відображається

1	2	3	4	5	6	7	8	9
із скарбницею	тебе	А ще	порівняти	можна	досвіду	що зберігає	народного	коштовності

1	2	3	4	5	6
О рідна мово!	садів	подібна	весняних	ти	до розквітлих

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Бо	культури	виявляється	цвіт	у слові	запашний	нашого	народу	талановитого

1	2	3	4	5	6	7	8
дзеркала	подібна	до	чарівного	в ньому	Україна	вся	відображається

1	2	3	4	5	6	7	8	9
із скарбницею	тебе	А ще	порівняти	можна	досвіду	що зберігає	народного	коштовності

